

آزمون اثرپذیری شاخصهای روان شناختی با رویکرد سوگیریهای ادراکی بر انواع شیوه های مدیریت سود

نرگس محسنی دهکلانی^۱

حمیدرضا کردلویی^۲

محمد حامد خانمحمدی^۳

شادی شاهوردیانی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۱۰

چکیده

در پژوهش حاضر ارتباط بین خطاهای ادراکی و انگیزه‌های مدیریت سود بین مدیران در بخش های سرمایه گذاری، حسابداری، حسابرسی با استفاده از نظرات ده نفر از خبرگان و ۲۶۰ پرسشنامه از بخش های مورد اشاره، مدل پیشنهادی مورد آزمون قرار داده شده که سبب شد مدل بهینه تعیین و مورد ارزیابی قرار گیرد. این پژوهش ابعاد مختلف عوامل خطای ادراکی موثر بر انواع مدیریت سود را مورد ارزیابی و رتبه‌بندی قرار داد و نتایج حاکی از تاثیر پذیری ۶۵ خطای ادراکی بر نقش انواع مدیریت سود شناسایی در تدوین مدل بهینه و معنی داری ارتباط مابین خطای ادراکی با تمامی انواع مدیریت سود می باشد به بیان دیگر ارتباط خطای ادراکی با مدیریت سود واقعی و تعهدی به صورت مستقیم و غیر مستقیم از کانال مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه به عنوان مدل بهینه تعیین گردید که کانال مستقیم خطای ادراکی بر مدیریت سود واقعی و تعهدی و بر مدیریت سود کارا و مدیریت فرصت طلبانه تاثیر گذار می باشد.

واژه‌های کلیدی: خطای ادراکی، خطای اسنادی، مدیریت سود، سود کارا.

۱- دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قشم، قشم، ایران. dehkalani_n@yahoo.com

۲- دانشیار گروه مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلامشهر، ایران. (نویسنده مسئول) hamidreza.kordlouie@gmail.com

۳- استادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند، ایران. dr.khanmohammadi@yahoo.com

۴- استادیار گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهر قدس، ایران. shshahverdiani@gmail.com

۱- مقدمه

از بروز سوگیری‌های آن را کنترل نمائیم. بخش عمده‌ای از تئوری مالی و اقتصادی بر این مفهوم استوار است که افراد عقلایی رفتار می‌کنند و در فرآیند تصمیم‌گیری همه اطلاعات را در نظر می‌گیرند و از سوی دیگر محققین دانشگاهی به شواهد فراوانی دست یافته‌اند که نشان دهنده رفتار غیر عقلایی و تکرار خطا در ارزیابی و قضاوت انسان است. در تحقیق حاضر نقش و تأثیر سوگیریها و خطای ادراکی بر تصمیم‌گیری مدیران در مدیریت سود می‌باشد. همچنین این تحقیق دربرگیرنده انواع مختلف خطاها و سوگیریها شناختی و اجتماعی و رفتاری می‌باشد که نقش و تأثیر آن بر مدیریت سود مورد بررسی قرار می‌دهد.

در بازار بورس وجود عواملی چون سرمایه‌گذاران فرصت‌طلب، دخالت‌های دولت و وجود شواهدی دال بر کارا نبودن بازار، باعث نابرابری قیمت با ارزش شده است و نتایج حاصل از پژوهش‌هایی که فرضیه‌های بازارکارا را در نظر نمی‌گیرند، نمی‌تواند نتیجه‌بخش باشد. در نتیجه پژوهش‌های حسابداری، باید بیشتر حول محورهای کلان اقتصادی و شناخت دقیق‌تر رفتار سرمایه‌گذاران و رفتار دولت در برخورد با بازار بورس متمرکز شود (ثقفی، ۱۳۸۲). از طرفی در صورت وجود یک بازار کارا، باز هم نتایج حاصل از پژوهش‌های حسابداری در پیوند با سهام، چندان درخور اعتماد نیست. از طرفی روزانه تعداد زیادی اخبار خوب و بد اقتصادی، سیاسی در بازار به سمع سرمایه‌گذاران می‌رسد که باعث برانگیخته شدن خطاهای شناختی و ادراکی در تصمیم‌گیری و در نتیجه باعث تغییر قیمت سهام و به دنبال آن تغییر بازده سهام می‌شود؛ لی^۲ (۲۰۱۴، ۲۰۲۰)، در پژوهش خود متوجه شد که اخبار خوب و بد، می‌تواند بر بازده سهام شرکت‌ها تأثیرگذار باشد. پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه (آنتونیس و همکاران^۱ ۱۹۹۰)، نشان می‌دهد که احساسات، تأثیر بااهمیتی بر بازده سهام دارد؛ از طرفی عوامل انگیزشی در مدیریت سود می‌تواند منشا رفتاری و روانشناختی داشته باشد. رفتار مدیریت سود با شخصیت افراد رابطه دارد و رفتار مدیر در بیش‌نمایی سود را می‌توان با دیدگاه‌های اخلاقی او مرتبط دانست. در حقیقت، فعل‌وانفعال پویا بین معامله‌گران اختلال‌زا و آربیتراژگران منطقی، قیمت‌ها را شکل می‌دهد و اگر یک سهام، معامله‌گرهای اختلال‌زای بیشتر یا معامله‌گرهای منطقی کم‌تری داشته باشد، نوسانات قیمتی آن چشم‌گیر است. یکی از موضوعاتی که در تحقیقات رفتاری مدیریت سود به آن توجه نشده است نقش خطاها و سوگیری رفتاری در مدیریت سود می‌باشد (رابرت استبرگ، ترجمه خرازی و همکاران ۱۳۹۶) شناسایی سوگیری‌های رفتاری (روان شناختی) و تأثیر آن بر تصمیمات مدیران در مدیریت سود سبب می‌شود که بتوانیم قبل

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ادراک روانشناسی فرایندی ذهنی است که از این طریق انسان روابط امور و معانی اشیا را درمی‌یابد. این عمل به‌اندازه‌ای سریع در ذهن آدمی صورت می‌گیرد که می‌تواند با احساسات و انگیزه و خطاهای عجین شود (ایروانی و خداپناهی ۱۳۸۱) ادراک را نمی‌توان فقط به عنوان پاسخی کاملاً مشخص، منتج از محرکی خاص در نظر گرفت، زیرا فرد ادراک‌کننده، تنها استنتاج ذهنی نمی‌کند و با توجهی خاص و فعالیتی کلی تصمیم می‌گیرد. (تکینسون و همکاران ۱۳۸۱) رفتار درک شده به باور مدیران و سرمایه‌گذاران اشاره دارد که آنها می‌توانند هر موقعیت یا رفتاری را کنترل کنند. نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده به باورها و رفتارهای فردی اشاره دارد. مفهوم تعصبات شناختی و ادراکی برای اولین بار توسط کانهمن و همکاران بعنوان اشتباه در قضاوت مطرح شده است که به میانبرهای ذهنی است که در تصمیم‌گیری استفاده می‌شود (جاتیرریزو همکاران ۲۰۲۰)^۳ که اغلب منجر به اشتباه در قضاوت می‌گردد (هافمن و پست، ۲۰۱۶)^۴. در برخی مواقع شرایطی به وجود می‌آید که امکان رفتار عقلایی را از تصمیم‌گیرنده سلب می‌کند. نظریه رفتاری و روانشناسی ادراکی و شناختی، خود به سؤالاتی از این دست می‌پردازد که آیا سرمایه‌گذاران

فردی کاملاً عقلایی رفتاری می‌کنند یا خطاهای ادراکی و شناختی تصمیمات آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟ در حالی که در مالی رفتاری کلان به این سؤال پرداخته می‌شود که فرضیه کارا تا چه حد توضیح دهنده رفتار بازار مالی است و ناکارایی‌های بازار چگونه توجیه می‌شوند؟ (اسلامی، ۱۳۸۹). در واقع رویکرد ادراک ۵ نشان می‌دهد انگیزها و هیجانها نیز در شکل‌گیری ادراکها نقش دارند که در نظریه های هیجان نظریه های مختلفی مانند جیمز - لانگه ، کانون - بارد ، دو عاملی ، دو گانه ترس مطرح گردیده است زیرا فرد ادراک کننده، تنها استنتاج ذهنی نمی‌کند و با توجهی خاص و فعالیتی کلی تصمیم می‌گیرد. در این تصمیم‌گیری، فرایندهای شناختی از قبیل حافظه و تفکر نیز نقش تعیین کننده‌ای دارند. به همین دلیل در این تحقیق از خطاهای مختلف ادراکی، شناختی، قضاوتی و تصمیم‌گیری که می‌تواند زیر مجموعه از ادراک مختلف باشد بهره گرفته شده اگر چه به صورت کلی می‌توان سوگیریهای ادراکی را بر پایه این نظریه تبیین کرد، و جهت درک چگونگی سازماندهی آن از رویکرد ساختارگرایی ۶ استفاده می‌شود در واقع خطای یا سوگیریهای ادراکی، یک رفتار حسی یا ادراکی نادرست است، یعنی آنچه را که می‌بینیم یا می‌شنویم با موقعیت واقعی معین و مشخص مطابقت نمی‌کند.

سوگیری‌ها و خطاها و اثر آن در مدیریت سود

نظریه های رفتاری^۷ مجموعه عقاید و طرز تلقیات یک فرد است. رفتار گرایان معتقدند انسان را از طریق رفتار باید شناخت که منشا رفتار محرکها هستند این محرکها محیطی هستند. آنها از بعد مکانیکی به انسان نگاه می‌کنند و ذهن انسان را حوضی میدانند که از یک طرف به آن آب وارد می‌شود. انسان در مقابل محرک عکس العمل ذهنی ندارند و مستقیماً بروز می‌دهد در مورد اکثر تصمیمها گزینه کاملی که همه افراد آن را انتخاب کنند وجود ندارد هربرت سایمون در سال ۱۹۵۰ مفهوم عقلانیت محدود^۸ را مطرح نمود او اشاره دارد که انسانها در تصمیم‌گیری همیشه

تصمیم‌گیری مطلوب ندارند بلکه معمولاً ملاحظات ذهنی را در تصمیمات خویش وارد می‌کنند انسانها بصورت کامل و نامحدود در تصمیمات خود عقلانی نیستند. شاید ما نوعاً از راهبردی برای تصمیم‌گیری استفاده می‌کنیم که سایمون آن را ارضا محدود یا کمترین رضایتمندی^۹ نامیده است. تورسکی، ۱۹۷۲، معتقد است وقتی مدیران برای رسیدن به تصمیمی که معتقدند حداقل نیازمندیهایشان را برآورده می‌کند خواهد رسید در رویکرد رفتاری به مالی دو اصل یعنی محدودیت در نظریه های مدیریت سود و دیگری دخالت مسائل روانشناختی در رابطه با تصمیم‌گیری مدیران وجود دارد و به همین علت احتمال خطای رفتاری وجود دارد. مطالعاتی در زمینه انواع مختلف خطاهای ادراکی و چگونگی تأثیر این خطاها بر نحوه تصمیم‌گیری مالی در بازارهای مالی، انجام دادند و به این نتیجه دست یافتند که سرمایه‌گذاران از چندین خطا، زیان می‌بینند^{۱۰} (بدری، ۱۳۸۸). جکسون و پیتمن: مدیریت سود عبارت است از انتخاب روش خاصی از گزارشگری به منظور اثرگذاری بر نتیجه. (دیویدسون و همکاران ۲۰۰۴؛ انجی). مدیران ممکن است با اهداف متفاوتی از قبیل رقابت، افزایش سرمایه، دستیابی به پاداش، حفظ شغل، کاهش انحرافات سود و... اقدام به مدیریت سود کنند (گرینفیلد، ۲۰۰۵)^{۱۱}. خطاهای ادراکی موجب اثرگذاری بر مدیریت سود کارا و مدیریت سود فرصت‌طلبانه شده و این تغییرات در مدیریت سود موجب دستکاری در مدیریت سود تعهدی و واقعی می‌گردد. سان توماس و همکاران (۲۰۲۰)^{۱۲}. احمد زاهر^{۱۳} (۲۰۱۹)؛ اثر اعتماد به نفس کاذب مدیریتی در مورد فعالیت‌های مبتنی بر واقعیت و واقعی مدیریت سود دریافت اعتماد بیش از حد بر مدیریت سود واقعی و اقلام تعهدی^{۱۴} اثر مثبت دارد. سمانه رفاهی بخش و همکاران (۱۳۹۷)؛ با مطالعه اثر عواطف مثبت و منفی بر مدیریت سود فرصت‌طلبانه و کارا تمایل افراد به مدیریت سود کارا و عواطف مثبت و منفی افراد نشان می‌دهد عواطف و احساسات مثبت به تصمیم‌گیری‌های مالی مثبت و در راستای افزایش ثروت سهام‌داران و برعکس عواطف و احساسات منفی

چگونه عوامل خطای ادراکی بر مدیریت سود تعهدی از کانال مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه اثر می‌گذارد؟

۴- روش تحقیق

از چهار تکنیک دلفی^{۲۲}، فازی نوع دو^{۲۳}، الکترون نوع^{۲۴} و مدل حداقل مربعات جزئی^{۲۵} استفاده شده است. تحقیق حاضر شامل دو دسته است. دسته اول خبرگان حسابرسان و حسابدار و مدیر بازار سرمایه و مالی رفتاری و دسته دوم حسابرسان و حسابداران و مدیران فعال در زمینه بازار سرمایه و مالی رفتاری است. با استفاده از نظرات ۱۰ نفر از متخصصان و خبرگان (حسابرسان و حسابداران و مدیران در زمینه بازار سرمایه و مالی رفتاری) مدل تدوین خواهد شد. تکنیک نمونه‌گیری گلوله برفی بوده و پرسشنامه‌های تحقیق حاضر برای خبرگان در یک طیف لیکرت تدوین شده است. در ادامه پرسشنامه نهایی شده توسط خبرگان میان ۲۶۰ نفر از حسابرسان و حسابداران و مدیران فعال در زمینه بازار سرمایه و مالی رفتاری تکمیل گردید. براساس نتایج این بخش مهم‌ترین خطاهای ادراکی گزیده شد و با رویکرد فازی نوع دو الکترون نوع سه اقدام به اولویت بندی مهم‌ترین خطاهای ادراکی خواهیم نمود. براساس نتایج اولویت بندی و حذف خطاهای ادراکی غیر مهم مدل مفهومی تحقیق ترسیم خواهد شد.

• به تصمیم‌گیری‌های مالی منفی و ناکارآمد و در راستای منافع شخصی مدیریت منجر می‌شود. آروپ کمار (۲۰۱۷)^{۱۵}؛ با عوامل موثر بر رفتار سرمایه‌گذاران فردی در بازار سهام نشان می‌دهد که نگرش ریسک درک شده سرمایه‌گذاران باتوجه به عدم عوامل استرس‌زا در وضعیت خوبی قرار دارد از جمله تفکر، دانستن، یادآوری، قضاوت و حل مشکل، به جای جزء احساسی نگرش است که به احساس فرد در مورد چیزی یا کسی اشاره دارد. خان محمدی و گرجی (۱۳۹۶)؛ در پژوهشی عوامل مالی رفتاری بر تصمیمات سرمایه‌گذاران انفرادی به ویژگی شخصیتی سرمایه‌گذاران پرداخته و نتایج حاکی بر میزان بازده جاری و پس‌انداز و درآمد و افق سرمایه‌گذاری بیشترین تاثیر را روی حجم سرمایه‌گذاری افراد در بورس اوراق بهادار را دارا می‌باشد. کردلوئی و سیف الهی (۱۳۹۳)؛ با مقایسه‌ای عوامل رفتاری در سرمایه‌گذاری دارایی‌های مالی نشان داد که تمام عوامل به غیر از عامل «بیش اطمینانی»^{۱۶}، سرمایه‌گذاری تأثیرگذار هستند و میزان این تأثیر برای هر یک متفاوت می‌باشد و رابطه‌بندی این عوامل از نظر میزان تأثیرگذاری عبارتند از سود و زیان نسبی (حسابداری ذهنی^{۱۷})، اثر تمایلی^{۱۸}، محافظه‌کاری^{۱۹}، رفتار توده‌وار^{۲۰}، شهود نمایندگی، اثر مالکیت پشیمان‌گریزی^{۲۱}.

۳- سوالات تحقیق

- مهم‌ترین خطای ادراکی که بر مدیریت سود کارا و مدیریت سود فرصت طلبانه اثر می‌گذارد کدام است؟
- نحوه اثرگذاری مدیریت سود کارا بر مدیریت سود تعهدی و واقعی چگونه است؟
- نحوه اثرگذاری مدیریت سود فرصت طلبانه بر مدیریت سود واقعی و تعهدی چگونه است؟
- چگونه عوامل خطای ادراکی بر مدیریت سود واقعی از کانال مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه اثر می‌گذارد؟

۵- مدلسازی و برآورد مدل

در قسمت اول ابتدا اقدام به ارائه نتایج خروجی دلفی خواهیم نمود. خروجی این روش حذف شاخص‌های غیر مهم براساس نظر خبرگان است. در قسمت دوم نتایج روش فازی و الکترون ارائه خواهد شد، خروجی این روش اولویت‌بندی مهم‌ترین شاخص‌های موثر بر مدیریت سود است. خطاهای مورد بررسی در تحقیق در جدول شماره یک به شرح ذیل می‌باشد.

جدول ۱: متغیرهای تحقیق

نوع خطا	خطاها	نماد
ابعاد خطاهای ادراکی ^{۲۷}	خطای بیش اطمینانی ^{۲۶}	x1
	خطای دسترسی ^{۲۸}	x2
	خطای تشدید تعهد یا تعصبات ادراکی ^{۲۹}	x3
	خطای تصادفی بودن ^{۳۰}	x4
	خطاهای توهم یا خطاهای پس گویی ^{۳۱}	x5
	ادارک کلیشه‌ای ^{۳۲}	x6
	اثر هاله‌ای ^{۳۳}	x7
	خطای اثر همسانی ^{۳۴}	x8
	خطای تمایل به تایید ^{۳۵}	x9
	خطاهای تکیه گاه به تعدیل ^{۳۶}	x10
	خطاهای بنیادی و تعصب به منع خود ^{۳۷}	x11
	خطاهای توهم یا خطاهای پس گویی ^{۳۸}	x12
	خطای اثر ملایمت و تمایل به مرکزیت ^{۳۹}	x13
	خطای اثر پیگمالیون ^{۴۰}	x14
	خطای اثر گالاتیا ^{۴۱}	x15
	خطای اثر گلم ^{۴۲}	x16
تیپ شخصیت در ایجاد خطاهای تصمیم‌گیری	شخصیت ^{۴۳} ، وجدان‌گرایی ^{۴۴} ، سازگاری ^{۴۵} ، روان رنجوری ^{۴۶} ، گشودگی در برابر تجربه ^{۴۷} ، برون‌گرایی ^{۴۸}	x17
ابعاد خطاهای تصمیم‌گیری ^{۵۰}	خطای تکیه گاهی ^{۴۹}	x18
	خطای فراهمی اطلاعات یا اثر تقدم ^{۵۱}	x19
	خطای نمایندگی ^{۵۲}	x20
	خطای باز اندیشی ^{۵۳}	x21
	ترسوئی ^{۵۴}	x22
	فقدان محدودیت‌های زمانی ^{۵۵}	x23
	غفلت از تفکیک علائم از مسائل ^{۵۶}	x24
	عدم تعریف شرایط، ضوابط و هدفها ^{۵۷}	x25
	استنباط از منابع اعتماد ناپذیر ^{۵۸}	x26
	عدم آگاهی از عواملی که موثر بر قضاوت ما هستند	x27
	احساسات آدمی، فرایند تصمیم‌گیری را تیره می‌سازند ^{۵۹}	x28
	عدم اجرای تصمیم ^{۶۰}	x29
	تصمیم‌گیری در حین گرسنگی، تشنگی، خستگی و عصبانیت	x30
	اجتناب از شکست (زبان گریزی)	x31
	پشیمان‌گریزی	x32
	سوگیری منشا ایده ^{۶۱}	x33
ابعاد خطاهای شناختی ^{۶۳}	اثر ابهام ^{۶۲}	x34
	ناهماهنگی شناختی ^{۶۴}	x35
	اثر تقابل با مقایسه ^{۶۵}	x36
	خوش‌بینی بیش از حد ^{۶۶}	x37
	تئوری اسنادی ^{۶۷}	x38
	خطای اسنادی ^{۶۸}	x39
	خطای جانبداری به نفع خود ^{۶۹}	x40

نوع خطا	خطاها	نماد
	فرافکنی ^{۷۰}	x41
	پیشگویی کام بخش ^{۷۱}	x42
	اثر توافق کاذب ^{۷۲}	x43
	نظریه شناخت ناقص شخصیت اشخاص ^{۷۳}	x44
	حمایت از یک راه حل خاص ^{۷۴}	x45
	تکیه بر رهنمود موجود بودن اطلاعات ^{۷۵}	x46
	دیرپذیری ^{۷۶}	x47
	تفکر دو گانه ^{۷۷}	x48
	تفکر انعطاف پذیر ^{۷۸}	x49
	تعیین مبنا سازگاری ^{۷۹}	x50
	تفکر نامشخص یا کلی ^{۸۰}	x51
	تورش توهم کنترل ^{۸۱}	x52
خطاهای تبعیت از الگوها ^{۸۳}	قیاس مع الفارق ^{۸۲}	x53
خطای تمایل به ثبات ^{۸۵}	تمایل به حفظ وضعیت موجود یا دگرگون گریزی ^{۸۴}	x54
خطاهای اجتماعی ^{۸۷}	رفتار توده‌وار ^{۸۶}	x55
خطاهای قضاوتی ^{۸۹}	خطای واکنش افراطی به وقایع قضاوتی ^{۸۸}	x56
خطاهای ترجیحی ^{۹۱}	ابهام گریزی ^{۹۰}	x57
	خطای استفاده از ارجحان ^{۹۲}	x58
	خطای تمایل به تکرار ریسک و شرط بندی ^{۹۳}	x59
	خطای چارچوب گرای بسته ^{۹۴}	x60
خطاهای ناشی از رفتارهای مکاشفه‌ای ^{۹۶}	سفسطه قمار بازان ^{۹۵}	x61
	تورش خود خدمتی ^{۹۷}	x62
تورش‌های قالب بندی ^{۹۹}	حسابداری ذهنی ^{۹۸}	x63
	پدیده‌های غیر عادی (رفتار اقتصادی) ^{۱۰۰}	x64
	پدیده‌های غیر عادی (قیمت و بازده بازار) ^{۱۰۱}	x65

پیشین یا از سوی اعضا ارائه شده بودند، دارای تأثیر بر مهم و اثرگذار بر انواع مدیریت سود بودند تشخیص داده شدند. عامل از مجموع عوامل ساختاری و محتوایی که دارای میانگین کم‌تر از عدد ۵ در طیف لیکرت بود، حذف شد. در ادامه در جدول شماره (۲)، خلاصه‌ای از این نتایج ارائه شده است.

در پژوهش حاضر، روش دلفی در مجموع در دو دور به انجام رسید. در دوره اول سعی در شناسایی عوامل موثر بر مدیریت سود دارد تا با شناسایی مهمترین شاخصهای موثر بر مدیریت سود اقدام به مدل سازی ارتباط میان متغیر مدیریت سود، خطاهای ادراکی نماییم. براین اساس تعداد ۶۵ عامل موثر بر مدیریت سود که توسط مبانی و نظری شناسایی شده است، را وارد مدل دلفی و فازی نوع دو و الکره نوع سه خواهیم نمود تا مهمترین شاخصهای موثر بر مدیریت سود شناسایی گردد. و در دور دوم اعضای پانل، تعداد ۳۹ عامل از میان عوامل در دور اول از مطالعات

جدول شماره ۲: نتایج روش دلفی

نوع خطا	نماد	دور اول		نتیجه	دور دوم		نتیجه
		میانگین	انحراف معیار		میانگین	انحراف معیار	
ابعاد خطاهای ادراکی	۱X	۵,۹	۱,۸۲		۵,۸	۱,۸۷	
	۲X	۵,۷	۲,۶۳		۵,۴	۲,۶۶	
	۳X	۵,۸	۲,۱۹		۵,۵	۲,۲۲	
	۴X	۶,۹	۱,۵۵		۵,۹	۱,۶۶	
	۵X	۷,۴	۲,۷۴		۵,۵	۲,۸۰	
	۶X	۸,۱	۱,۳۸		۵,۸	۱,۳۵	
	۷X	۶,۵	۱,۵۲		۷,۲	۱,۴۸	
	۸X	۴,۴	۱,۶۹	حذف	-	-	
	۹X	۴,۵	۱,۵۹	حذف	-	-	
	۱۰X	۷,۱	۱,۴۴		۶,۸	۱,۵۱	
	۱۱X	۴,۸	۱,۱۷	حذف	-	-	
	۱۲X	۵,۴	۱,۶۸		۴,۵	۱,۵۸	حذف
	۱۳X	۷,۱	۱,۱۷		۶,۷	۱,۰۷	
	۱۴X	۷,۶	۱,۳۳		۶,۴	۱,۵۱	
	۱۵X	۷,۱	۱,۹۱		۶,۷	۱,۸۹	
	۱۶X	۶,۲	۱,۵۵		۶,۱	۱,۴۳	
شخصیت	۱۷X	۶,۳	۱,۲۷		۵,۸	۱,۳۲	
ابعاد خطاهای تصمیم‌گیری	۱۸X	۴,۱	۱,۴۵	حذف	-	-	
	۱۹X	۵,۴	۱,۸۳		۵,۲	۱,۸۱	
	۲۰X	۵,۷	۱,۶۳		۵,۳	۱,۷۰	
	۲۱X	۴,۷	۱,۲۴	حذف	-	-	
	۲۲X	۴,۸	۲,۷۲	حذف	-	-	
	۲۳X	۸,۱	۳,۴۴		۴,۴	۳,۳۶	حذف
	۲۴X	۴,۴	۲,۸۷	حذف	-	-	
	۲۵X	۴,۶	۲,۴۲	حذف	-	-	
	۲۶X	۵,۹	۱,۴۶		۶,۴	۱,۴۰	
	۲۷X	۶,۴	۲,۵۷		۶,۱	۲,۶۴	
	۲۸X	۶,۱	۲,۸۸		۴,۳	۳,۰۳	حذف
	۲۹X	۶,۳	۱,۷۹		۴,۸	۱,۸۱	حذف
	۳۰X	۳,۷	۲,۳۱	حذف	-	-	
	۳۱X	۸,۴	۱,۳۲		۷,۱	۱,۲۹	
	۳۲X	۵,۹	۰,۹۹		۶,۶	۰,۹۷	
	۳۳X	۴,۳	۱,۱۷	حذف	-	-	
ابعاد خطاهای شناختی	۳۴X	۸,۷	۰,۸۱		۸,۱	۰,۷۴	
	۳۵X	۷,۲	۱,۰۳		۸,۴	۰,۹۷	
	۳۶X	۵,۵	۱,۱۸		۴,۴	۱,۳۵	حذف
	۳۷X	۴,۸	۱,۴۱	حذف	-	-	
	۳۸X	۷,۷	۱,۹۲		۵,۸	۱,۸۷	
	۳۹X	۷,۹	۲,۳۱		۷,۶	۲,۲۲	
۴۰X	۵,۹	۱,۸۲		۵,۸	۱,۸۷		

نوع خطا	نماد	دور اول		نتیجه	دور دوم		نتیجه
		میانگین	انحراف معیار		میانگین	انحراف معیار	
	۴۱X	۵,۷	۲,۶۳		۴,۴	۲,۶۶	حذف
	۴۲X	۵,۸	۲,۱۹		۵,۵	۲,۲۲	
	۴۳X	۴,۹	۱,۵۵	حذف	-	-	
	۴۴X	۴,۴	۲,۷۴	حذف	-	-	
	۴۵X	۸,۱	۱,۳۸		۵,۸	۱,۳۵	
	۴۶X	۴,۵	۱,۵۲	حذف	-	-	
	۴۷X	۵,۴	۱,۶۹		۴,۱	۱,۷۱	حذف
	۴۸X	۶,۵	۱,۵۹		۶,۴	۱,۶۰	
	۴۹X	۷,۱	۱,۴۴		۶,۸	۱,۵۱	
	۵۰X	۵,۸	۱,۱۷		۴,۴	۱,۰۷	حذف
	۵۱X	۴,۴	۱,۶۸	حذف	-	-	
	۵۲X	۴,۱	۱,۱۷	حذف	-	-	
خطاهای تبعیت از الگوها	۵۳X	۴,۶	۱,۳۳	حذف	-	-	
خطای تمایل به ثبات	۵۴X	۷,۱	۱,۹۱		۶,۷	۱,۸۹	
خطاهای اجتماعی	۵۵X	۶,۲	۱,۵۵		۶,۱	۱,۴۳	
خطاهای قضاوتی	۵۶X	۶,۳	۱,۲۷		۵,۸	۱,۳۲	
خطاهای ترجیحی	۵۷X	۶,۱	۱,۴۵		۶	۱,۴۱	
	۵۸X	۵,۴	۱,۸۳		۵,۲	۱,۸۱	
	۵۹X	۵,۷	۱,۶۸		۵,۳	۱,۷۰	
	۶۰X	۷,۷	۱,۲۶		۴,۶	۱,۲۶	حذف
رفتارهای مکاشفه	۶۱X	۵,۸	۲,۷۲		۵,۷	۲,۶۷	
	۶۲X	۸,۱	۳,۴۴		۷,۴	۳,۳۶	
قالب‌بندی	۶۳X	۶,۴	۲,۸۷		۶,۴	۲,۹۵	
	۶۴X	۶,۶	۲,۴۲		۶,۵	۲,۳۷	
	۶۵X	۵,۹	۱,۴۶		۶,۴	۱,۴۰	
انحراف معیارها	۱,۶۷		۱,۷۴				
شاخص کندال	۰,۷۸۹		۰,۸۱۲				

نتایج روش فازی ۲ و الکترون نوع ۳

نتایج حاصل مهم‌ترین عوامل خطای ادراکی موثر بر انواع مدیریت سود شناسایی گردید با توجه به شاخص‌های منتخب (۲۷ متغیر: دو سوم بعلاوه یک متغیرهای منتخب روش فازی نوع ۲ و الکترون نوع سه) اقدام به برآورد مدل ارتباط میان خطای ادراکی و انواع مدیریت سود که با حذف متغیرهای مذکور برآورد می‌گردند.

نتایج روش حداقل مربعات جزئی

باتوجه به اینکه میزان ضرایب آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ و شاخص AEV بالای ۰/۶ است، در نتیجه شاخص‌های تحقیق ازروایی و پایایی بالایی برخوردار است. (جدول شماره ۴).

جدول شماره ۴: شاخص روایی و پایایی

نوع مدل	شاخص	آلفا کرونباخ	شاخص AEV
حذف متغیرهای غیر مرتبط	خطای ادراکی	۰,۹۱۹	۰,۹۳۴
	مدیریت سود واقعی	۰,۸۶۵	۰,۹۱۸
	مدیریت سود تعهدی	۰,۸۵۸	۰,۸۹۸
	مدیریت سود کارا	۰,۸۳	۰,۸۹۸
	مدیریت سود محافظه کارانه	۰,۷۵۵	۰,۸۳۳
حضور همه متغیرها	خطای ادراکی	۰,۸۹۲	۰,۸۹۳
	مدیریت سود واقعی	۰,۸۴۳	۰,۹۰۵
	مدیریت سود تعهدی	۰,۷۳۶	۰,۸۵۸
	مدیریت سود کارا	۰,۷۴۶	۰,۸۰۴
	مدیریت سود محافظه کارانه	۰,۶۴۶	۰,۷۲۷

شاخص‌های نیکویی برازش

حذف متغیرهای غیر مهم و اولویت‌بندی متغیرهای موثر بر خطای ادراکی موجب افزایش دقت و کارایی مدل شده است. براین اساس می‌توان بیان داشت که حذف متغیرهای غیر مرتبط تراولویت‌بندی متغیرها در تحقیق حاضر از لحاظ آماری دارای توجیه است. در ادامه براساس نتایج؛ شاخص‌های نیکویی برازش مدل در جدول شماره (۵) ارائه شده است:

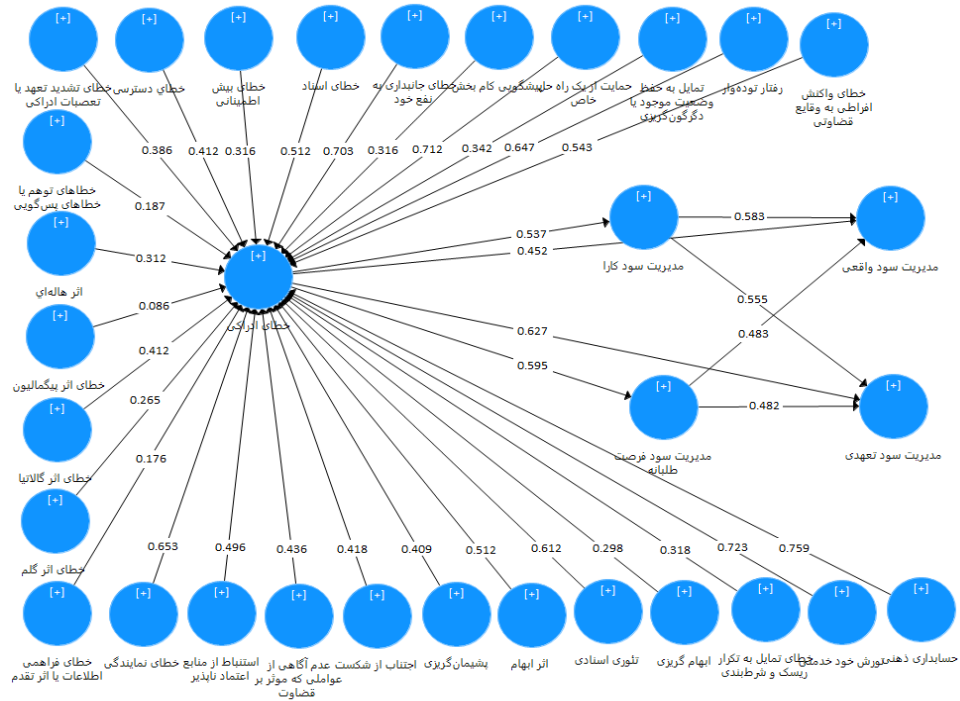
جدول شماره ۵: شاخص‌های نیکویی برازش مدل به

تفکیک

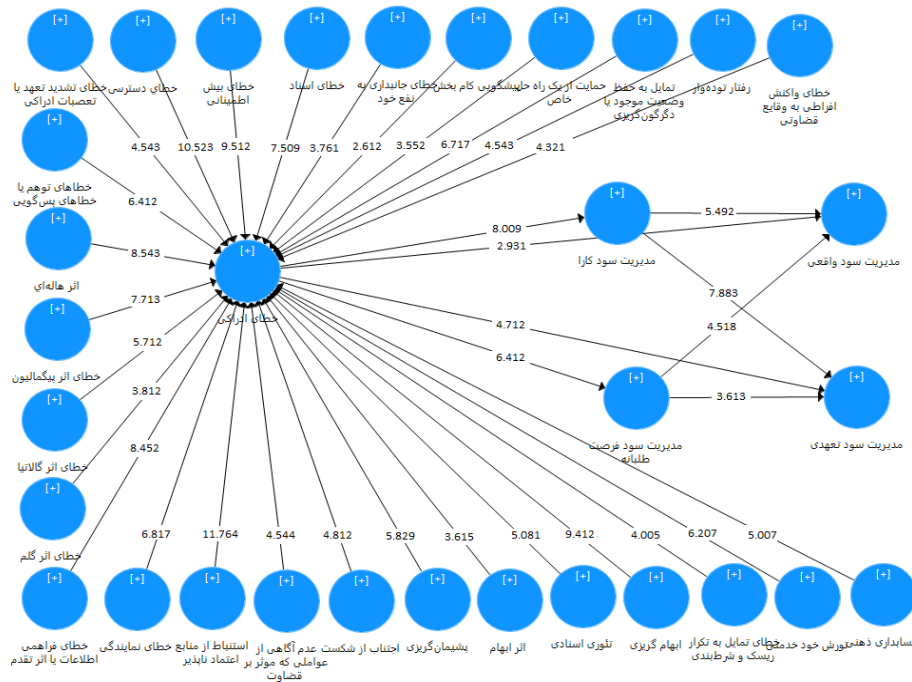
شاخص	ضریب تبیین
SRMR	0.034
GFI	0.956

مدل از لحاظ شاخص‌های نیکویی برازش در سطح مطلوبی قرار دارد. این مسأله که مدل تدوین شده بر مبنای چهارچوب نظری و پیشینه تجربی تا

چه اندازه با واقعیت انطباق دارد؟ و اینکه داده‌های گردآوری شده تا چه حد حمایت‌کننده مدلی است که به لحاظ نظری تدوین شده است؟ براساس نتایج تمامی متغیرهای وارد شده در مدل دارای بار عاملی مناسب می‌باشند، در نتیجه حضور آن‌ها در مدل دارای توجیه آماری است. حال با توجه به توجیه حضور متغیرهای مورد نظر در مدل، سوالی که به ذهن متبادر می‌گردد به این واقعیت اشاره دارد که میزان تأثیرگذاری هر یک از سوالات بر شاخص‌های مورد بررسی به چه میزان است. جهت پاسخ‌گویی به این مسئله نمودار ضرایب نرمال شده ارائه شده است. در ادامه پس از تعیین میزان اثرگذاری متغیرهای تحقیق اقدام به بررسی میزان معناداری متغیرهای تحقیق براساس آماره t خواهیم نمود. معناداری ضریب به معنای ارتباط واقعی مابین متغیرهای تحقیق است. در نمودار شماره (۱)؛ میزان آماره t هر سوال و معیارهای مربوطه ارائه شده است.

نمودار شماره ۱: ضرایب استاندارد شده سوالات به تفکیک اجزاء

نمودار شماره ۲: ضرایب معناداری براساس آماره t

ارزش قایلند و کمتر حاضر به قبول اشتباه خود هستند، در برخورد با اطلاعات منفی جدید، حاضر به تغییر عقیده خود راجع به پروژه مورد نظر نخواهند بود، در نتیجه سود شرکت را تحت تأثیر قرار می دهند.

۵- نتیجه گیری
پژوهش نشان می دهد که شیوه های مدیریت سود سازمانی متأثر از سوگیری های رفتاری خواهد بود، زیرا مدیران به دلیل اینکه برای تصمیمات خود

براساس سناریوسازی در تدوین مدل بهینه به کمک روش PLS، در مدلی که ارتباط خطای ادراکی با مدیریت سود واقعی و تعهدی به صورت مستقیم و غیر مستقیم از کانال مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه ارتباط دارد خلاصه نتایج این بخش به شرح ذیل است:

در مدل ارزیابی شده در پژوهش اثر پذیری خطای ادراکی بر انواع مدیریت سود تأیید در سوال اول ۲۷ خطا بعنوان مهم ترین خطای ادراکی که بر مدیریت سود کارا و مدیریت سود فرصت طلبانه مشخص شده است. طبق تعریف تجربه به ما ثابت کرده است که ادراک ما کپی ساده از واقعیت نیست. البته باید متوجه باشیم که ممکن است در اثر برخی از عوامل بیرونی یا درونی، دچار توهم و خیال نیز بشویم که اشیاء در این حالتها هم غیر واقعی بنظر ما می رسند که احساس نادرست سبب تصمیم گیری نادرست و استفاده از شیوه های مدیریت سود می باشد به بیانی میتوان گفت مدیران با دانستن این موضوع دچار خطای ادراکی میشوند؛ یعنی فرد میداند مثلاً خرید فعلی سهام به سود نمی باشد اما مجدد براساس گذشته آن انجام میدهد. در سوال دوم نحوه اثرگذاری مدیریت سود کارا بر مدیریت سود تعهدی و واقعی نشان داد که سود کارا به میزان ۰,۵۵۵ بر سود تعهدی و ۰,۵۸۳ بر مدیریت سود واقعی موثر است در واقع می توان بیان کرد مدیران با استفاده از مدیریت سود سفید و استفاده از اقلام واقعی و بیشتر از آن اقلام تعهدی به مدیریت سود در کسب منافع خود می پردازد. در سوال سوم نحوه اثرگذاری مدیریت سود فرصت طلبانه بر مدیریت سود واقعی و تعهدی نشان داد که ۰,۴۸۳ بر واقعی و ۰,۴۸۲ بر تعهدی تأثیر گذار است که مدیران را ترغیب می نماید از روش مدیریت سود سیاه با استفاده از اقلام واقعی و تعهدی سود را مدیریت نماید و این می تواند موجب پذیرش ریسک زیاد در تصمیمات گردد در سوال چهارم و پنجم براساس نتایج از کانال مستقیم خطای ادراکی بر مدیریت سود واقعی و تعهدی به ترتیب ۰/۴۵۲ و ۰/۶۲۷ و از کانال مدیریت سود کارا و

مدیریت فرصت طلبانه ۰/۵۳۷ و ۰/۵۹۵ تأثیرگذار است. مدیریت سود فرصت طلبانه بر مدیریت سود واقعی و تعهدی تأثیر مثبت دارد اگر مدیریت سود فرصت طلبانه یک واحد افزایش یابد متغیر مدیریت سود واقعی ۰/۴۷۳ متغیر مدیریت سود تعهدی ۰/۴۸۲ واحد افزایش می یابد. خطای ادراکی بر مدیریت سود واقعی از کانال مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه اثر گذار است اهمیت این تأثیر در آن است که فرد متوجه تحت تأثیر قرار گرفتن توسط این خطا نمیشود که به آن خطای خاموش، اما واضح گفته میشود؛ زیرا مدیران میدانند امروز از وضعیت روحی مساعدی برخوردار است (واضح)، اما نمیتواند تشخیص دهد که این وضعیت بر فرایند تصمیم گیری تأثیر میگذارد (خاموش). در نتیجه ممکن است عوامل لازم برای موفقیت در مدیران را نادیده بگیرد. به طور کلی، به هر فردی می تواند با کنترل عوامل درونی و بیرونی ایجاد خطاهای ادراکی را به صد درصد یا صفر برساند.

فهرست منابع

- * اتکینسون، هیلگارد. (۱۳۹۵). زمینه روان شناسی. (مهدی و حمزه، گنجی. مترجمین). تهران: ساوالان. (نشر اصلی ۱۹۵۹). چاپ ششم. ویرایش جدید
- * استرنبرگ، رابرت جی، روانشناسی شناختی. (سید کمال خرازی. الهه حجازی، مترجمین) تهران: انتشارات سمت. (۱۳۹۴). ویرایش ششم
- * اسلامی بیدگلی، غلامرضا. کردلویی، حمیدرضا. (۱۳۸۹)، مالی رفتاری مرحله ای گذر از مالی استاندارد تا نوروفینانس، فصلنامه علمی پژوهشی مهندسی مالی و مدیریت پرتفوی، سال اول، شماره اول، ص ۳۶-۱۹
- * ایروانی، محمود. خدایپناهی، محمدکریم. (۱۳۸۱). روان شناسی احساس و ادراک (۲۴). تهران: سمت، چاپ یازدهم، ص ۱۰
- * بدری، احمد، کوچکی، احمد، «حجم معاملات و بازده سهام: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران براساس تحلیل مالی رفتاری، حسابداری مالی،

- developmental perspective on video games. *Child Adolesc Psychiatric Clinics of North America*, 14 (3), 491-508.
- * Hoffmann, A. O. I. & T. Post. (2016). How Does Investor Confidence Lead to Trading? Linking Investor Return Experiences, Confidence, and Investment Beliefs. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 12 (December), 65-78.
- * LI. Tao , ZHENG .Xiaogu , DAI. Yongjiu¹ , YANG .Chi , CHEN. Zhuoqi¹ , ZHANG .Shupeng. Mapping Near-surface Air Temperature, Pressure, Relative Humidity and Wind Speed over Mainland China with High
- * Zaher, Ahmed M. 2019. The Effect of manageriri managerial verconfidence on accruals – based and real- activities earnings management : evidence from Egypt . *Journal Academy of Accounting and Financial Studies* 23(4)
- تابستان ۱۳۹۲، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۲۴-۱.
- * ثقفی، علی. رضازاده، جواد.(۱۳۸۲)، زمینه فرهنگی رفتار حرفه ای حسابداران، فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات حسابداری، شماره ۱
- * رفاهی بخش، سمانه.بنی مهد، بهمن. خریدار، سینا. اوشک سرائی، مریم. (۱۳۹۷) عواطف فردی و رفتارمدیریت سودآزمونی از نظریه روانشناسی مثبت گرا،مجله حسابداریارزشی، رفتاری، دوره ۳، شماره ۶، صص ۲۴۱-۲۵۳
- * رهنمای رودپشتی، فریدون. کریمی، کیانا. (۱۳۹۴)، تورش های رفتاری و انگیزه های مدیریت سود، فصلنامه علمی و پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال چهارم، شماره ۱۴
- * سیف الهی، راضیه، کردلوئی، حمید رضا (۱۳۹۳)، «بررسی مقایسه ای عوامل رفتاری در سرمایه گذاری دارایی های مالی، دانش سرمایه گذاری»، دوره ۴، شماره ۱۵، صفحه ۵۵-۲۳
- * گرجی زاده، داود.خان محمدی، محمدحامد. زمستان (۱۳۹۶)، بررسی اثرات عوامل مالی رفتاری بر تصمیمات سرمایه گذاران انفرادی، فصلنامه علمی و پژوهشی دانش سرمایه گذاری، صص ۲۷۵-۲۹۲
- * Antonides, G., and Van Der Sar, N. L. (1990). Individual expectations, risk perception and preferences in relation to investment decision making. *J. Econ.Psychol.* 11, 227-245. doi: 10.1016/0167-4870(90)90005-t
- * Caio Vinicius Santos Santana, L., V. Santos César., and J. Oliveira Carvalho., Antonio Lopo, M., ۲۰۲۰. Investor sentiment and earnings management in Brazil, Article in *Revista Contabilidade & Finanças Commitment and thical Sensitivity*. *Behavioral Research in Accounting* ۵: -۱۶۹ ۱۴۵.
- * Davidson, D. J. & MacKendrick, N. (2004). All dressed up with nowhere to go: The discourse of ecological modernization in Alberta. *Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 41(1), 47-65.
- * Gelfond, H. S., & Salonijs- Pasternak, D. E. (2005). The play's the thing: A clinical

یادداشت ها

¹ ntonides and Van Der Sar, 1990; Ceschi et al., 2016; Li et al., 2020),

² bais

³ Gutierrez et al.,

⁴ post and Hoffmann

⁵ Perception approach

⁶ structuralist approach

⁷ Behavioral theory

⁸ bounded rationality

⁹ Satisficing

¹⁰ Kim & nofsinger

¹¹ Grinfield

¹² Caio Vinicius Santos Santana

¹³ Ahmed M. Zaher

¹⁴ Cccruals

¹⁵ Kumar S, et al

¹⁶ Overconfidence

¹⁷ Mental Accounting

¹⁸ Disposition Effect

¹⁹ Conservatism

²⁰ Herding Behavior

²¹ Avoidance Regret

²² Delphi Method

²³ fuzzy

²⁴ ELECTRE III

²⁵ pls

²⁶ Overcon Fidence Bias

²⁷ Dimensions of perceptual errors

²⁸ Availability Bias

²⁹ Escalation of commitment

³⁰ Randomness Bias

³¹ Lllusion Bias

³² Stereotyping

³³ Personality

³⁴ Neuroticism

³⁵ Tendency to Confirmation

³⁶ Anchoring Adjustment Bias

³⁷ Fundamental Attribution Bias

- 38 Illusion Bias
- 39 Central Tendency
- 40 Pygmalion Effect
- 41 Galatea Effect
- 42 Golam Effect
- 43 Personality
- 44 conscientiousness
- 45 agreeableness
- 46 neuroticism
- 47 openness
- 48 extroversion
- 49 Anchoring bias
- 50 Dimensions of decision errors
- 51 Information bias
- 52 Hindsight bias
- 53 Reflection error
- 54 timidity
- 55 A lack of time drift
- 56 Neglecting to separate the symptoms from the issues
- 57 Failure to define terms and conditions
- 58 Inference from unreliable sources
- 59 Emotional bias
- 60 Bias failure to execute the decision
- 61 Idea bias origin
- 62 Ambiguity effect
- 63 Dimensions of cognitive errors
- 64 Cognitive dissonance
- 65 Contrast effect
- 66 Optimism bias
- 67 Attribution theory
- 68 Attribution bias
- 69 The self serving bias
- 70 Projection bias
- 71 Self fulfilling prophecy
- 72 False consensus effect
- 73 Implicit personality theory
- 74 Choice –supportive bias
- 75 Availability heuristic
- 76 Conservatism bias
- 77 Dichotomized thinking
- 78 Flexible thinking
- 79 Representativeness heuristic
- 80 Global or undifferentiated thinking
- 81 The illusion of control bias
- 82 Incorrect comparison
- 83 Pattern compliance biases
- 84 Status quo bias
- 85 Bias tends to stabilize
- 86 Herding behavior
- 87 Social biases
- 88 Extreme reaction bias to judicial events
- 89 Judgmental biases
- 90 Avoidance ambiguity bias
- 91 Preferential biases
- 92 Purchase price priority bias as a reference point
- 93 Bias tends to repeat risk and betting
- 94 Closed framework bias
- 95 Gambling sophistry
- 96 Biases of apocalyptic behaviors
- 97 Self- serving bias
- 98 Mental accounting
- 99 Formatting bias
- 100 Anomalous phenomena of economic behavior
- 101 Anomalous phenomena in price and market returns